

UDSKRIFT
AF
ØSTRE LANDSRETS RETSBOG

Den 27. november 2017 satte Østre Landsret retten i retsbygningen, Bredgade 42, København.

Som dommere fungerede landsdommerne Ole Dybdahl, Lene Jensen og Jacob Thaarup (kst.), førstnævnte som rettens formand.

Der foretoges

24. afd. kære nr. B-1875-17:

Bornholms Brandforsikring A/S
(advokat Klaus Kastrup-Larsen)

mod

Part 1

(advokat Jens Jordahn)

Ingen var mødt eller indkaldt.

Der fremlagdes kæreskrift af 24. august 2017, hvorved Bornholms Brandforsikring A/S med Procesbevillingsnævnets tilladelse af 23. august 2017 har kæret Retten på Bornholms kendelse af 10. juli 2017 (BS 11-81/2017), hvorved nyt syn og skøn blev tilladt.

Der fremlagdes endvidere kæresvarskrift af 6. september 2017 fra **Part 1**,
Part 1, kærereplik af 18. september 2017, kæreduplik af 20. september 2017, kærendes processkrifter af 2. og 17. oktober 2017, indkæredes processkrifter af 6. og 19. oktober 2017 samt kæreprocesskrift 3 af 24. oktober 2017 fra kærende.

Endvidere fremlagdes byrettens fremsendelsesbrev af 28. august 2017 og udskrift af retsbogen indeholdende den kærede afgørelse.

Byretten har ved sagens fremsendelse henholdt sig til den truffe afgørelse.

De modtagne bilag var til stede.

Bornholms Brandforsikring A/S har nedlagt påstand om, at **Part 1's** **Part 1's** anmodning om fornyet syn og skøn nægtes fremme. Brandforsikringsselskabet har til støtte herfor navnlig gjort gældende, at parterne har aftalt, at et udenretligt syn og skøn ved den i fællesskab valgte skønsmand skulle træde i stedet for et indenretligt syn og skøn. De af **Part 1** rejste spørgsmål om skønsmandens beregningsgrundlag bør foreholdes den allerede udpegede skønsmand, civilingeniør **Person 1**, der har afgivet to erklæringer til brug for sagen. Skønsmanden kan ikke anses for inhabil, og det bestrides, at han har begået fejl under sagen. Det bestrides endvidere, at der inden for det foreliggende område findes ”andre skoler”, idet der er tale om en klassisk taksatoropgave vedrørende vurderingen af, hvilke skader der er indtrådt, og hvad det vil koste at udbedre disse. Samtidig er der uenighed om, hvilke dele af **Part 1's** bygninger, der er beskadiget af rotter, hvilket afspejler sig i de af skønsmand **Person 1** og bygningsingeniør **Person 2** opgjorte beløb. Endelig har Bornholms Brandforsikring A/S gjort gældende, at ændringen af retsplejelovens § 209, hvorved muligheden for at udmelde yderligere syn og skøn blev udvidet, ikke er anvendelig i herværende sag, idet det af ændringslovens § 2 fremgår, at reglerne trådte i kraft den 1. juli 2017 og dermed efter både begæringen om og protesten mod fornyet syn og skøn fremkom for retten.

Part 1 har nedlagt påstand om stadfæstelse af byrettens kendelse, idet betingelserne for at tillade nyt syn og skøn er opfyldt. **Part 1** har til støtte herfor navnlig gjort gældende, at skønsmand **Person 1** har en faglig tilgang til besvarelsen af spørgsmålene om prissætning af omkostningerne til afhjælpning, som ikke er enerådende, og i denne og tilsvarende entreprisesager er der således mindst to ”skoler”. Der er behov for at få udmeldt en skønsmand, der med udgangspunkt i V&S prispørgsmål (nu MOLIO Prisdatabasen) prissætter de nødvendige arbejder. Der protesteres imod, at der indhentes bemærkninger fra **Person 1** om, hvorvidt denne har anvendt MOLIO Prisdatabasen eller andre erfaringstal som grundlag for sine vurderinger,

idet skønsmanden allerede detaljeret har beskrevet, hvordan han støtter sine prisvurderinger. Yderligere spørgsmål herom vil være utilladeligt ledende og vil sinke afgørelsen urimeligt. Det er også gjort gældende, at **Person 1** er inhabil som følge af, at han ikke har besvaret visse spørgsmål. Endelig har **Part 1** gjort gældende, at ændringen af retsplejelovens § 209 finder anvendelse i sagen.

Forarbejder

I lovforslaget (L 20 fremsat den 5. oktober 2016) vedrørende ændringen af retsplejelovens § 209 mv. er om den foreslåede øgede mulighed for udpegning af flere skøns mænd anført:

” 2.1.2. Retsplejerådets overvejelser

2.1.2.1. Indledning

Proceduren i forbindelse med syn og skøn udmeldt af retten sikrer bl.a., at den sagkyndige er uvildig i forhold til sagens parter og skønstemaet, og at parterne har lige muligheder for at stille de spørgsmål til skønsmanden, som de ønsker. Blandt andet som følge heraf bliver skøns mændenes erklæringer ofte tillagt meget stor bevismæssig vægt. Afhængig af sagens nærmere karakter kan der derfor let hos en part opstå en fornemmelse af, at det står og falder med skønsmandens konklusioner, om parten vinder eller taber sagen.

Dette har generelt den positive virkning, at parterne udviser stor omhu med formuleringen af spørgsmålene til skønsmanden – eventuelt med egen sagkyndig bistand hertil – og med hensyn til at sikre, at skønsmanden til brug for sin besigtigelse og sin besvarelse af skønstemaet har alt baggrundsmateriale, som er relevant set fra den pågældende parts synsvinkel. Der kan imidlertid inden for flere fagområder – ikke kun inden for eksempelvis økonomisk teori og statistik eller design, men også i øvrigt på det naturvidenskabelige, samfundsvidenskabelige og humanistiske område – være forskellige teoretiske eller metodiske tilgange inden for de enkelte fag. Disse forskelle i de sagkyndiges foretrukne måder at forholde sig til en given problemstilling på kan undertiden have væsentlig betydning for skønsmandens bevarelse af spørgsmålene, uanset om skønsmanden forsøger at tage forbehold for, at der kan være andre måder at se sagen på. I en række tilfælde findes der således ikke kun ét "rigtigt" svar. Som følge heraf kan det – trods omhu med udformning af spørgsmål og forberedelse af skønsmanden – undertiden synes at bero på, hvem der er blevet udpeget som skønsmand, hvordan det udmeldte syn og skøn falder ud. Navnlig i sådanne tilfælde kan parterne ønske at have større sikkerhed for at kunne få bragt retten den sagkyndige synsvinkel, som bedst støtter den pågældende parts standpunkt i sagen.

Et sådant ønske kan principielt set søges imødekommet på flere forskellige måder, dels ved at udvide mulighederne for at få flere skøns mænd til at bedømme det samme emne – dvs. ved at justere de gældende regler om syn og skøn – dels ved, at parterne i stedet for eller som supplement til syn og skøn kan fremlægge sagkyndige erklæringer, som de selv har indhentet eller indhen-

ter under sagen, og som vedrører de konkrete bevistemaer i den pågældende sag.

Overvejelser om disse spørgsmål må efter Retsplejerådets opfattelse inddrage det almindelige forhandlingsprincip sammenholdt med, at syn og skøn også fungerer som sagkyndig bistand for retten, når den skal vurdere sagens bevismateriale. Det må endvidere indgå i overvejelserne, at et af formålene med proceduren i forbindelse med syn og skøn netop er at sikre, at der normalt kun er behov for, at der skal indhentes én sagkyndig erklæring om det pågældende tema, hvilket i almindelighed er med til at begrænse udgifterne og dermed også risikoen ved at føre en retssag og sikre, at sagen ikke trækker i unødigt langdrag.

...

2.1.2.2. To eller flere skønsmand fra starten

Efter den ændring af retsplejelovens regler om syn og skøn, der trådte i kraft i 2014, er der blevet indført en større frihed for parterne til at stille skønsmanden netop de spørgsmål, de selv forventer kan fremkalde de svar, som kan have afgørende bevismæssig betydning i den pågældende sag.

Denne ændring af reglerne om syn og skøn har navnlig haft til formål at fremme en hurtigere og mere effektiv gennemførelse af skønsforretninger, derved at der som nævnt ikke længere skal bruges tid på at opnå enighed om formuleringen af spørgsmålene til skønsmanden. Ændringen har samtidig også forbedret parternes mulighed for at få skønsmanden til at forholde sig til de aspekter, de selv anser for afgørende, herunder eventuelle nye faglige synsvinkler, som skønsmanden måske endnu ikke er bekendt eller fuldt fortrolig med. De nye regler rokker dog ikke på nogen måde ved skønsmandens selvstændighed og uafhængighed, og der kan fortsat forekomme situationer, hvor der er flere anerkendte faglige tilgange til en problemstilling, og hvor parterne kan opleve det som ret afgørende for udfaldet af skønsforretningen, hvilken "skole" inden for fagområdet den udpegede skønsmand tilhører.

Retsplejerådet finder derfor, at der bør åbnes mulighed for, at retten i særlige tilfælde kan beslutte at udpege to (eller flere) skønsmand til at besvare de samme spørgsmål. Den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 198 er efter sin ordlyd ikke til hinder herfor, men hjemlen til at udpege mere end én skønsmand er hidtil (bortset fra særtilfælde, hvor skønsforretningen vil medføre, at genstanden ødelægges eller forandres) kun blevet brugt, hvis det for at kunne besvare spørgsmålene har været nødvendigt at udpege skønsmand, der dækker forskellige fagområder, eller hvis der har været tale om store sager, der har kunnet "bære" fordyrelsen, og hvor skønsmandenes fagkundskab har kunnet supplere/komplettere hinanden. Det vil derfor efter rådets opfattelse være rigtigst at ændre bestemmelsen, således at det kommer til at fremgå klart, at der også vil kunne udpeges flere skønsmand til at besvare det eller de samme spørgsmål, dvs. skønsmand der dækker det samme fagområde. Der vil navnlig kunne være anledning til at bruge en sådan regel, og dermed fravige udgangspunktet om, at der kun skal medvirke én skønsmand inden for samme fagområde, i tilfælde, hvor der er forskellige relevante faglige synsvinkler eller metoder inden for det pågældende fagområde, og hvor der samtidig er rimelig grund til at antage, at dette vil kunne få betydning for skønsmandens konklusioner.

En regel om, at der kan udpeges flere skønsmænd til at vurdere de samme spørgsmål, må ikke bruges til at vidtløftiggøre bevisførelsen i strid med det generelle hensyn til at sikre en hurtig og omkostningseffektiv procesførelse. Rådet finder imidlertid, at retten nøje vil kunne vurdere i det enkelte tilfælde, om det på grundlag af sagens og skønstemaets karakter er hensigtsmæssigt at udpege to (eller flere) skønsmænd fra starten.

Der vil naturligvis ikke være "flere skoler" eller nyudviklede faglige synsvinkler på alle fagområder, og i nogle tilfælde vil der formentlig også kunne være et praktisk problem med at finde flere skønsmænd, som både er uafhængige og kvalificerede. Og selv om retten finder det sandsynliggjort, at der er forskellige relevante faglige tilgange til de spørgsmål, der skal stilles, må retten også nøje vurdere det omkostningsmæssige aspekt, navnlig hvis kun den ene part ønsker flere skønsmænd udpeget. I så fald vil retten kunne tage i betragtning, om sagen skønnes at have så væsentlig betydning for parterne – eventuelt på grund af de økonomiske værdier, den angår – at sagen "kan bære" fordyrelsen ved at udpege to eller flere skønsmænd.

...

2.1.2.3. Udvidet mulighed for nyt syn og skøn om samme spørgsmål

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 209 kan nyt syn og skøn ved andre skønsmænd finde sted, når retten "finder det hensigtsmæssigt". Det er i praksis vanskeligt at få udmeldt en ny skønsmand under påberåbelse af, at den første skønserklærings indhold er urigtigt eller mangelfuldt. I de fleste tilfælde må en part, som er utilfreds, nøjes med at stille supplerende spørgsmål til skønsmanden. Der er dog i praksis givet tilladelse til nyt syn og skøn ved en anden skønsmand, hvis der har foreligget konkrete og rimeligt bestyrkede oplysninger, som har skabt tvivl om den tidligere udmeldte skønsmands kvalifikationer. Der skal være tale om ret graverende forhold, hvor den første skønserklæring må formodes at være fejlbehæftet, ufuldstændig og/eller indholdsmæssig uklar i en sådan grad, at der er tvivl om, hvorvidt erklæringen opfylder de faglige krav, der er nødvendige for, at den kan opfylde sit formål.

Retsplejerådet finder, at denne praksis er velbegrundet og bør videreføres. Der ville ellers være risiko for at anspore til et stort antal processer om skønsmændens egnethed, som egentlig blot dækker over utilfredshed med dennes konklusioner.

Rådet finder imidlertid, at der bør åbnes mulighed for nyt syn og skøn ved en anden skønsmand i de samme tilfælde, som er omtalt ovenfor i afsnit 2.1.2.2 om forslaget vedrørende flere skønsmænd til at besvare de samme spørgsmål. Hvis det kan sandsynliggøres over for retten, at den første skønsmands konklusioner kan være udslag af en faglig tilgang til spørgsmålene, som ikke er enerådende inden for det pågældende fag, og at der således er "flere skoler" inden for det relevante fagområde – dvs. hvis andre anerkendte faglige tilgange til temaet kan føre til andre bedømmelser – bør det ikke afskære muligheden for at få udmeldt en ny skønsmand, at spørgsmålet først er blevet bragt på bane, efter at den første skønserklæring foreligger. Hvis den første skønsmands måde at se sagen på ikke er den eneste anerkendte, vil det normalt heller ikke være hensigtsmæssigt at anmode den samme skønsmand om at udarbejde en ny/alternativ besvarelse ud fra en faglig synsvinkel, som han ikke er enig i eller fuldt fortrolig med.

En regel herom vil således opfange de tilfælde, hvor man ikke forud for udmeldingen af syn og skøn har været opmærksom på risikoen for, at skønsmanden ikke dækker hele det relevante faglige spektrum i sin tilgang til sagen.

Selv om det er klart, at det efter omstændighederne vil være sådan, at den uundgåelige forlængelse af den tid, det tager at forberede hovedforhandlingen, kunne være undgået ved at bringe spørgsmålet om flere skønsmænd frem på et tidligere tidspunkt, finder rådet, at retten kan tage dette i betragtning efter en konkret vurdering i det enkelte tilfælde, hvor det også i øvrigt må vurderes, om en parts ønske om at få udmeldt en ny skønsmand reelt blot skyldes utilfredshed med den første skønsmands konklusioner. Der må også fortsat være mulighed for, at retten efter en konkret vurdering kan lægge vægt på væsentlige hensyn til sagens fremdrift, som kan tale afgørende imod at tillade nyt syn og skøn.

Muligheden for at stille supplerende spørgsmål til den første skønsmand er en anden forskel i forhold til situationen ved udmelding af det første syn og skøn. Også dette aspekt kan retten imidlertid tage i betragtning, således at der ikke gives tilladelse til nyt syn og skøn ved en anden skønsmand, hvis indvendingerne mod den første skønserklæring vedrører mindre ting, der kan afklares med supplerende spørgsmål.

Det vil naturligvis være et væsentligt spørgsmål, hvordan en part kan sandsynliggøre over for retten, at den første skønserklæring ikke på rimelig måde afspejler, at der er forskellige relevante faglige synsvinkler på det pågældende faglige område. Retterne tillader allerede i dag i praksis, at parterne fremlægger sagkyndige erklæringer, selv om de er indhentet ensidigt efter sagens anlæg og modtagelsen af den første skønserklæring, når det sker for at understøtte og begrunde en begæring om nyt syn og skøn. Sådanne ensidigt indhentede erklæringer fremlægges således ikke som bevis i sagen. Rådet finder, at denne praksis er hensigtsmæssig. En part kan også vælge at anmode retten om tilladelse til at udvælge en uvildig sagkyndig, der kan belyse eksistensen af "flere skoler" mv. inden for det relevante fagområde.

Rådet foreslår derfor, at retsplejelovens § 209 ændres i overensstemmelse med det anførte, således at den ovenfor beskrevne praksis lovfæstes i et vist omfang, og således at muligheden for at få udmeldt nyt syn og skøn ved en anden skønsmand udvides som anført.

...

2.1.3. Justitsministeriets overvejelser

Justitsministeriet er enig med Retsplejerådet i, at der bør åbnes mulighed for, at retten i særlige tilfælde fra starten kan beslutte at udpege to (eller flere) skønsmænd til at besvare de samme spørgsmål.

Justitsministeriet er i den forbindelse enig med rådet i, at der navnlig vil kunne være anledning til at bruge en sådan regel i tilfælde, hvor der er forskellige relevante faglige synsvinkler eller metoder inden for det pågældende fagområde, og hvor der samtidig er rimelig grund til at antage, at dette vil kunne få betydning for skønsmandens konklusioner. Justitsministeriet er endvidere enig med Retsplejerådet i, at en sådan regel ikke må bruges til at vidtløftiggøre bevisførelsen i strid med det generelle hensyn til at sikre en hurtig og omkostningsef-

fektiv procesførelse, og at retten derfor ved anvendelsen af reglen nøje bør vurdere det omkostningsmæssige aspekt – om sagen "kan bære" fordyrelsen – navnlig hvis kun den ene part ønsker flere skønsmand udpeget.

Det foreslås på den baggrund i lovforslagets § 1, nr. 2, at ændre retsplejelovens § 198 i overensstemmelse med Retsplejerådets lovudkast.

Justitsministeriet er desuden enig med Retsplejerådet i, at der bør gives mulighed for at tillade nyt syn og skøn ved en anden skønsmand i de samme tilfælde, som er omtalt ovenfor, med henblik på at opfange de tilfælde, hvor man ikke forud for udmeldingen af syn og skøn har været opmærksom på risikoen for, at skønsmanden ikke dækker hele det relevante faglige spektrum i sin tilgang til sagen.

Justitsministeriet er i den forbindelse enig med rådet i, at der fortsat skal være mulighed for, at retten efter en konkret vurdering kan lægge vægt på væsentlige hensyn til sagens fremdrift, som kan tale afgørende imod at tillade nyt syn og skøn, ligesom retten bør inddrage muligheden for at stille supplerende spørgsmål til den første skønsmand i vurderingen af, om nyt syn og skøn skal udmeldes.

Det foreslås på den baggrund i lovforslagets § 1, nr. 3, at ændre retsplejelovens § 209 i overensstemmelse med Retsplejerådets lovudkast.”

Om lovens ikrafttræden anføres det i lovforslaget:

”Det foreslås, at loven træder i kraft den 1. juli 2017.

Da der ikke foreslås en overgangsbestemmelse i loven, vil de foreslåede regler om udvidet mulighed for anvendelse af syn og skøn og fremlæggelse af sagkyndige beviser således også kunne anvendes i sager, der verserer ved lovens ikrafttræden.

Retten bør dog i forbindelse med vurderingen af, om de nye regler skal finde anvendelse i verserende sager, nøje inddrage det omkostningsmæssige aspekt herved, herunder hensynet til at sikre sagens fremdrift. Det forudsættes i den forbindelse, at sådanne hensyn som udgangspunkt vil blive tillagt større vægt, jo længere fremskreden sagens behandling er.”

Efter votering afsagdes

k e n d e l s e :

Det fremgår af sagens oplysninger, at Part 1 i maj 2017 har anlagt en sag mod sit forsikringsselskab, Bornholms Brandforsikring A/S, med påstand om blandt

andet en erstatning på godt 2.750.000 kr. inkl. moms i forbindelse med rotteindtrængen i hendes ejendom i **By 1**. Bornholms Brandforsikring A/S har påstået blandt andet frifindelse mod betaling af godt 860.000 kr. inkl. moms. Tvisten vedrører dækningsomfang og tabsopgørelse.

Forud for sagens anlæg er der efter aftale mellem parterne i 2015 foretaget udenretligt syn og skøn ved civilingeniør **Person 1**, der på baggrund af skønstemaer fra begge parter har afgivet erklæringer af 8. januar og 7. maj 2016. Skønsmanden konkluderer, at den samlede udbedringspris på grundlag af de stillede spørgsmål udgør 688.200 kr. + moms svarende til det beløb, som brandforsikringsselskabet vil betale. For så vidt angår isoleringsmaterialer af mærket Isover har skønsmanden oplyst at have indhentet priser fra Jem og Fix og på nettet.

Person 1 (P1)

Part 1 har forud for sagens anlæg ”bedt ... bygningsingeniør **Person 2** ... foretage en beregning og sammenligne med det resultat **P1** var nået til.” Bygningsingeniør **Person 2** har den 27. april 2017 – for så vidt angår materialeudgifter primært ved brug af V&S Prisdata – opgjort samlede omkostninger til 1.562.000 kr. + moms.

Af de af byretten anførte grunde og under henvisning til lovforslagets bemærkninger om ikrafttræden tiltræder landsretten, at ændringen af retsplejelovens § 209 finder anvendelse i den foreliggende sag, uanset at spørgsmålet om nyt syn og skøn blev rejst før lovens ikrafttræden den 1. juli 2017.

Part 1 gør navnlig gældende, at skønsmanden og bygningsingeniør **Person 2** har en prismæssig forskellig opgørelse af materialeudgifterne til afhjælpning. Parterne vil ved fornyede henvendelser til den allerede benyttede syns- og skønsmand, civilingeniør **Person 1**, kunne få disse forhold belyst nærmere. Landsretten finder på denne baggrund, at der ikke er grundlag for at udmelde nyt syn og skøn i sagen ved anden skønsmand.

Landsretten finder det ikke antageliggjort, at civilingeniør **Person 1** i øvrigt i sagen har begået fejl eller gjort sig inhabil.

På denne baggrund tager landsretten Bornholms Brandforsikring A/S' påstand til følge som nedenfor bestemt.

T h i b e s t e m m e s :

Part 1's anmodning om nyt syn og skøn tages ikke til følge.

Part 1 skal i kærealsomkostninger inden 14 dage betale 6.250 kr. inkl. moms til Bornholms Brandforsikring A/S.

Kærefgiften tilbagebetales.

Retten hævet.